

CANTICUS SPONSALIUM

Paulo Geraldo BEVILACQUA¹

Imaginatione tua finge, lectrix, te esse anno milesimo octingentesimo tertio décimo (MDCCCXIII), in ecclesia B.M.V. de Monte Carmelo, audientem unam illarum antiquarum festivitatum quae omne ocium publicum atque omnis ars musica erat. Sciunt omnes id quod sollemnis missa est; fingere possunt id quod esset sollemnis missa illorum annorum priorum. Non te animadverto de sacerdotibus et adiuvantibus eorum nec de homilia, nec de oculis *cariocarum* iuvenum qui iam pulchri hoc tempore erant, nec de magnis braciis, comis, sipariis, lucibus, turis, de nihilo. Neque loquor de orchestra quae excelens est; tantum volo vobis monstrare caput alvum, caput istius senis qui orchestram regit, animo devotioneque.

Nomen eius Romanus Pires, fortasse senex sexaginta annorum, non minus, Valongi vel prope illinc, natus est. Bonus musicus et vir probus; musici omnes illum amant. Magister Romanus, familiare nomen est; et dicere familiare atque publicum idem erat in talia re et in illo tempore”. Quis missam regit, est Magister Romanus” – tanquam erat haec altera formula nuntiationis, post aliquos annos : “In scenam prodet Iovanis Caetanus” aut tunc : “Artifex Martinus unum suorum optimorum cantorum canet” Erat hoc certum condimentum, illae ilices suaves et populares. Quisne magistrum Romanum non cognoscebat, virum gravis aspectus, oculorum versatorum ad humum, risus tristis et passus lenti? Omnia haec ante orchestram abiunt, tum vita in magistri corpore toto et in omnibus gestibus illius spargit, oculi flamant, risus luce complet: alter erat! Non quia missa illius erat, verbi gratia, haec,

---

¹ Professor Emérito do Centro Universitário Padre Anchieta (Jundiaí, SP), filólogo, professor de latim do curso de Letras desde sua primeira turma no UniAnchieta, de inteligência inquieta, sempre disposto a ensinar e aprender, concluiu em 2009 a Pós- Graduação em Literatura. A pedido do corpo editorial da *Revista Argumento* o Prof. Paulo Geraldo Bevilacqua nos concedeu o privilégio da publicação de mais este seu primoroso trabalho.

quam nunc regit in ecclesia B.M.V. de Monte Carmelo, opus est Ioseph Mauricii, sed illam regit quomodo ipsius erat.

Festivitas finita est: idem est quomodo finiretur ingens lumen et relinqueret tantum faciem illuminatam communis lucis. Ecce ille qui descendit de choro, fultus in baculo; it in sacristiam ad osculandum manus sacerdotum et invitationem suscipit ad mensam coenae. Omnia haec indifferens et tacitus. Coenavit, exiit, ambulavit ad viam Mãe dos Homens, ubi habitat, cum vetere nigro, patre Ioseph qui eius vera mater est, qui nunc cum vicina loquitur.

- Magister Romanus illic venit, pater Ioseph, vicina ait.
- Eh! Eh! Vale, domina, vale!

Salit Ioseph, intravit domum et expectavit dominum qui nuper intrat eodem aspectu quomodo usuale erat. Domus, patetur, opulenta non est, nec laeta, minimum indicium mulieris, anus vel iuvenis, erat, nec aviculae, qui canerent, nec flores, nec colores vivae aut iucundae. Domus obscura nudaque. Quod laetius erat "cravus" (instrumentum musicale cuius sonitus factus est percussione in fides per parvos ictus). Ubi magister Romanus aliquando tangebatur ut exerceret. Super sela, prope pedes aliquae chartae musicae, nula ipsius. ..Ah! Si magister Romanus posset, magnus actor musicarum esset. Videtur esse duo genera proclivitatis: illae quae linguam (*sic*) habent et illae quae linguam non habent. Primae fiunt, alterae videntur esse pugna constans sterilisque inter impulsus intestinum et privationem modi communicationis ad homines. Romanus harum erat. Proclivitatem intestinam musicae habet, in immo suo multa opera musicarum et missas fert, universum harmoniarum novarum et ingentium quod exprimere et scribere non perveniebat.

Haec erat unica causa magistri Romani tristitiae. Sane plebs cognoscere illam non poterat; alii dicebant hoc, alii, illud: morbus, inopia rei pecuniae, aliqua aegritudo animi

antiqua; sed id verum est non habebat artem exprimere quod sentiebat : tristitiae causa magistri Romani erat non posse musicam conficere Non quia multas chartas non subscribebat et assidue cravum inquirebat sed omnia informia, sine afflatu et harmonia exiebant .In tempore proximo tenus verecundiam vicinitatis habebat.

Et interea, si posset , finiret , saltem, quoddam opus , cantus sponsalis , quod incepit tertio die post matrimonium suum, anno MDCCIX. Uxor eius quae, tunc, femina viginti et unius annorum erat, et mortua est viginti et unus annos nata, multo pulchra non erat, nec ; parum sed valde suavis et amabat illum quomodo ille, illam.

Tertio die, post sponsalium, Magister Romanus sentit in se aliquid símile afflatui. Finxit in animo cantum sponsalicium et illum efficere voluit sed afflatus exire non potuit. Ut passer qui nuper captivus fuit et conatur ad transponendum caveae parietes infra, supra, impaciens,territus, sic se iactabat nostri musici afflatus, captivus in eo quin possit exsire , quin inveniat ianuam , nihil.Aliquae notae se vinxerunt: illas scripsit; res unius chartae, non plus postero die; post decem dies, vicies per tempus quo uxorem habebat.Quando mortua est uxor , has primas notas sponsalias relegit, adhuc tristior mansit, quia non potuit figere in charta sensum beatitudinis exstinctae.

- Pater Ioseph, ait ingrediendo, sentio me morbo affici.
- Domine, quod edisti tibi malum efficit.
- Non, iam mane non bonus erat. I ad pharmacopolae tabernam.

Pharmacopola aliquid misit quod nocte sumit; postero die magister Romanus non se sentiebat melius

. Necessè est dicere illum ex corde laborabat: morbus gravis et chronicus. Pater Ioseph conturbatus mansit cum vidit incomodum medicina non cedere, nec otio et vocare medicum vult.

- Ad quid? ait magister. Hoc elabatur.

Diem melior non finivit; et noctem bene sustinuit, non eodem modo servus qui tantum duas horas dormuit. Vicinia, dum scivit de morbo, non voluit aliam causam sermonis; illi qui amicitiam cum magistro iungunt, ierunt videre eum. Et dicebant hoc nihil esse, effectu caeli: aliquis adicebat esse sollertiam ut fugeret a cladibus quas pharmacopola illi imponebat in ludo alearum. – alter dicebat causa morbi amores esse. Magister Romanus ridebat sed secum dicebat se in fine esse.

-“Consummatum est”, putabat ille.

Quodam die, mane, quinto post festivitatem, medicus existimavit illum vere malum esse et id fuit quod magister vidit in vultu medici post verba fallacia:

- Hoc nihil est: necesse est te in musicis non cogitare...

In musicis! Vere propter haec verba medici, magister habuit notionem quid faciendi. Dum mansit solus, cum servo, aperuit armarium ubi servabat ab anno MDCCLXXIX cantum sposallium inchoatum. Relegit notas has vix avulsas et non confectas. Et tunc notionem singularem habuit: - finire opus nunc, esset quomodo esset: quidquid serviebat, quamquam relinquebat paucum animae suae in terra.

- Quis scit? In MDCCCLXXX, fortasse canitur hoc et .narratur quendam magistrum Romanum...

Initium cantici finiebat in quodam *la*: hoc *la* quod bene obtingebat in loco, nota postrema scripta erat. Magister Romanus imperavit cravum in cubiculum fundi domi qui prope atrium erat, ferri: necessitatem aeris habebat. Per fenestram suam in fenestra alius domi duos nuper nuptos, ab octo diebus, vidit, procumbitos, cum brachiis super umeros et duobus manibus vinctis. Magister Romanus tristitia subridit.

- Illi veniunt, ait, ego exeo. Efficiam saltem canticum hunc quem poterunt canere...

Assidit ad cravum ; reficit notas et venit in *la*...

- *La, la, la...*

Nihil, non praecedebat. Et tamen ille cognoscebat musicam quomodo nemo.

- *La, do... la, mi... la, si, do, re... re... re...*

Id fieri non potuit ! Nullus afflatus !. Nolebat opus verum toto novum sed saltem aliquid quod alius non esset et se iungeret ad cogitationem inchoatam.

Rediebat ab initio, repetebat notas, quaerebat recuperare partem sensus exstinti, meminerat uxoris, temporum primitivorum. Ad perficiendum fallaciam, adspiciebat per fenestram illos qui nuper iungierunt in matrimonio. Hi pergebant illic, manibus iunctis brachiisque in umeris unius ad alterum, nunc dissimilitudo erat : unus alterum intentis oculis intuitur.

Magister Romanus anhelans morbo et impatientia, redibat ad cravum; sed visio paris non illi suplebat afflatum atque notae sequentes non sonabant.

La... la... la...

Omni spe orbatus, corripuit chartam scriptam atque illam laceravit. In hoc brevi tempore iuvenis iuxor , imbuita in adpectu mariti , incipit cantitare, sine aliqua ratione, inconsulte, rem nunquam antea cantatam nec notam, in qua re quidam *la* trahebat post se pulchram sententiam musicalem, vere illam quam Magister Romanus quaerebat per tantos annos quin invenire unquam potuit. Magister tristiter illam audivit, exagitat caput et nocte animam effundit.